

کنگره بین المللی علوم و مهندسی

آلمان - هامبورگ

اسفند ماه ۱۳۹۶

مسئولیت بیت‌المال در پرداخت دیه، یاری‌گر عدالت‌کیفری جلوه های از عدالت‌ترمیمی

۱- حمید علیزاده*، ۲- ساسان قباد پور قورد

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و حقوق جزا، گروه حقوق، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران (نویسنده مسئول) halizadeh422@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد فقه و حقوق جزا، گروه حقوق، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران s2380045038@gmail.com

چکیده

بیت‌المال در جهت یاری‌نمودن عدالت کیفری در حقوق کیفری نوین ایران گسترش چشم‌گیری داشته است. از جمله نمونه‌های نگرش قانون‌گذار که تأمین‌کننده‌ای عدالت کیفری است، در مقررات پرداخت دیه از بیت‌المال در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ ملموس و آشکار هست. در این مقاله به تبیین جلوه‌هایی از این نگرش مقنن به‌مانند خطای قاضی یا دادرسی، فوت محکوم‌به تعزیر در اثر اجرای مجازات، خطای مأمورین انتظامی در حین انجام وظیفه، فرار یا مرگ قاتل عدم وجود عاقله و تمکن مالی، قسامه با وجود لوث، پرداخت فاضل دیه از بیت‌المال در قصاص نفس، قتل مهاجم دیوانه در مقام دفاع، عدم شناسایی قاتل، وقوع قتل در ازدحام و دیه تغلیظ یافته پرداخته شده است. نگرش‌های که می‌تواند از یک سوء نشان از افزایش اهمیت عدالت کیفری از سوی قانون‌گذار تلقی گردد و از سوی دیگر حفظ پایمال نشدن خون مسلمان با توجه به‌قاعده فقهی اصل عصمت دم است. و این نوید را در نظام حقوقی ما روزافزون می‌کند که مقنن در هنگام تدوین سایر مقررات جزایی به‌مانند یک روش عام موردپذیرش واقع گردد.

واژه‌های کلیدی: بیت‌المال، دیه، عدالت کیفری، عدالت ترمیمی، مسئولیت

مقدمه

پیشرفت فناوری و به‌تبع آن افزایش خسارت ناشی از زندگی جدید موجب افزایش اهمیت موضوع مسئولیت مدنی در میان موضوع‌های حقوقی شده است. در جامعه ما برای اشخاص حقیقی یا حقوقی مبتنی بر شرع انور اسلام، در اصول و قوانین و مقررات مسئولیت‌های متعدد از جمله مدنی، جزایی، اداری، اخلاقی تعریف شده است. اصطلاح مسئولیت مدنی متشکل از دو کلمه مسئولیت یعنی تعهد قانونی شخص بر رفع ضرری که به دیگری وارد کرده است خواه این ضرر ناشی از تقصیر خود وی می‌باشد یا ناشی از فعالیت او شده باشد در فقه در همین معنی لفظ ضمان را به کار برده‌اند و آن هر نوع مسئولیت اعم از مسئولیت مالی و مسئولیت کیفری است. [۱] امامی، ح، حقوق مدنی، جلد سوم، انتشارات اسلامی: ناشر دیجیتالی مرکز تحقیقات رایانه‌های قائمیه اصفهان، ۱۳۹۴.

در ماده ۳۲۸ قانون مدنی آمده است: « هر کس مال غیر را تلف کند ضامن آن است و باید مثل یا قیمت آن را بدهد اعم از اینکه از روی عمد تلف کرده باشد یا بدون عمد و اعم از اینکه عین باشد یا منفعت و اگر آن را ناقص یا معیوب کند ضامن نقص قیمت آن مال است. و مدنی در حقوق در مقابل کیفری به معنای مالی و خصوصی به کار می‌رود. تعریف مسئولیت مدنی: هرگاه بر اثر کردار و رفتار فرد یا افرادی به دیگر فرد یا افراد جامعه خسارتی وارد آید مسئولیت مدنی تحقق می‌یابد و به عبارت ساده از مسئولیت مدنی به عنوان "زیان خصوصی" می‌توان نام برد. [۲] جعفری لنگرودی، م ج، ترمینولوژی حقوق. چاپ بیست دوم. تهران: نشر دانش. ۱۳۸۸. ص ۶۶۱.